

BÖLÜM 1

KANITA DAYALI TIP VE LABORATUVAR

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Basri SAVAŞ¹

ÖNSÖZ YERİNE

Kanıt dayalı tıp, bir hastanın tanısı ve tedavisi hakkında karar verilirken bilimsel verilerle kanıtlanmış bilgilerin titiz, net ve doğru bir şekilde kullanılmasıdır. Hastaların tanı ve tedavileri belirlenirken, literatürde, yazılı güvenilir kaynaklarda, bilimsel araştırma sonuçlarında bulunan en değerli kanıtların, hekimin klinik tecrübesi ve hastanın sınırları dikkate alınarak, hassas ve akıllıca kullanılması kanıt dayalı tıp tanımını açıklayabilir (1).

Kanıt dayalı tıp kavramı, Tıp Dünyasının gündemine 1970'li yıllarda girmiştir. Tıp bilimi çok hızlı bir şekilde güncellenen, yenilenen, buluş ve gelişmelerle değişen bir yapıdadır. Bu sebeple hastaların tanısı ve tedavisi ile ilgili karar verecek hekimlerin sadece fakülte yıllarında aldıkları eğitime dayanması eksik ve yanlış kararlara yol açabilir. Tıp fakültesinde alınan iyi bir formal eğitim hekimlik için vazgeçilmezdir. Güncel ve en doğru bilimsel kanıtların bilinmesi ve doğru biçimde kullanılması da fakültede ve uzmanlık eğitiminde alınan temel bilgilerle mümkündür. Ancak hekimlerin mutlaka kendilerini yenilemeleri, güncellemeleri, bilgilerini doğru ve güncel kanıtlara dayalı biçimde gözden geçirerek karar vermeleri gerekir. Bütün bu süreçler sonucunda

¹ Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı, Alanya, Antalya

oluşan tecrübe ve bilgi birikimi de karar sürecinde, temel bilgi ve güncel, doğru kanıtlardan sonra hekimin üçüncü dayanağıdır. Bu üç kaynak hastanın sınırları, aydınlatılmış onamı ve tercihleri ile birleştirilmelidir (2).

Hasta hakkında kanıta dayalı tıp çerçevesinde karar verilmesi için öncelikle hasta doğru bir şekilde değerlendirilmelidir. Hekim, anamnez, fizik muayene, temel laboratuvar tetkikleri ve görüntülemeler sonucunda hastaya bir tanı belirler. Daha sonra tanısını teyit etmek ve izlenecek süreci belirlemek için doğru sorular hazırlanmalıdır. Sorular yapılandırılmış ve mantık çerçevesinde hazırlanmış olmalıdır. Daha sonra bu soruları ve cevaplarını doğru veri tabanlarında, güncel ve geçerli kanıtlar içerisinde araştırmak gerekir. Elde edilen kanıtlar değerlendirilir. Değerlendirmede somut laboratuvar bulguları önemli parametrelerden birini oluşturur. Kanıt değerlendirmesi için istatistik ve epidemiyoloji bilgisi kullanılır. Kanıtlar değerlerine göre sıralanır. Böylelikle hangi kanıtların kullanılmasının uygun olduğuna karar verilir. Bu aşamada kanıtların hastaya bireysel uygunluğu ve uygulanabilirliği de dikkate alınır. Sonuçta karar sürecine gelinir (3).

Kanıta dayalı tıp sayesinde, tıp pratiğinin sağlam bir bilimsel temele yerleştirilmesi mümkün olmuştur. Karar verirken daha kapsamlı ve değerine göre sıralanmış kanıt hiyerarşilerinin geliştirilmesi, hasta değerlerinin ve tercihlerinin klinik karar vermede önemli hale gelmesi ve bütün bunların doğru bir metodolojiye dayanması kanıta dayalı tıp uygulamaları ile sağlanmıştır (4).

Kanıta dayalı tıp kavramının tanımlanması ve tıbbi uygulamalarda kılavuz niteliği taşıması için sunulmasının üzerinden 45 yıl geçmiştir. Bu süreçte giderek gelişen ve modern tıbbın temelini oluşturan bir kavram olarak, kanıta dayalı tıbbın değeri artmaktadır. Aynı süreçte laboratuvar bilimleri ve laboratuvarlarda yapılan bilimsel analizlerin sayısı, niteliği, hassasiyeti, hızı, doğruluğu da artmaktadır. **Sonuçta laboratuvar bilimleri ve labo-**

ratuvarıda yapılan analiz sonuçları kanıta dayalı tıbbın hem ön tanı aşamasında hem de kanıt araştırma, kanıtları kendi içinde değerlerine göre sınıflandırma, değerlendirme ve kullanma aşamasında en değerli dayanaklardan biridir. Her hekimin klinik bilginin yanı sıra temel laboratuvar bilgilerini de iyi bilmesi ve sonuçları doğru yorumlaması gerekir. Kanıta dayalı tıp kavramının gelişmesi ve yaygınlaşması sonucunda laboratuvar bilimlerinin ve temel tıp bilimlerinin önemi artmaktadır (1-4).

Bu kitapta önemli klinik problemlerin tanı ve tedavi sürecinde kullanılması için kanıta dayalı tıp pratikleri bulunmaktadır. Böylelikle kanıta dayalı tıp kavramının uygulamaları yapılarak hekimlerin kanıta dayalı tıbbi özümsemesi hedeflenmiştir. Her bölümde aynı zamanda laboratuvarın kanıta dayalı tıp açısından önemi vurgulanmış ve ilgili analizler verilmiştir. Günümüzde bilgi çok değerli ama doğru bilgiye ulaşmak ve onu doğru zamanda, doğru yerde, doğru biçimde kullanabilmek daha değerlidir. 'Kanıt dayalı tıp ve laboratuvar' ismini taşıyan bu kitap okuyuculara, bilimsel geçerli bilgiye hâkim olmak ve bu bilgiyi kullanmak için gerekli pratik yaklaşımları sunmaktadır.

Katkı ve eleştirilerinizi e-posta yolu ile ulaştırmanızdan memnuniyet duyarız. Saygılarımla.

KAYNAKLAR

1. Babaoğlu MÖ, Yaşar Ü, Dost T, Kayaalp SO. Kanıta Dayalı Tıp: Kavramlar, Örnekler ve Görüşler. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2009;29(5):1298-305.
2. Dahm P. Evidence-based medicine in prostate cancer: Where do we stand in 2006?. *Türkiye Klinikleri J Surg Med Sci* 2006;2(38): 42-7.
3. Çavuşcuoğlu H. Evidenced based nursing in the management of oral mucositis: Review. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 2007;27(3):398- 406.
4. Djulbegovic B, Guyatt GH. Progress in evidence-based medicine: a quarter century on. *Lancet*. 2017; 22;390(10092):415-423. doi: 10.1016/S0140-6736(16)31592-6.